

*Яблонська Тетяна Миколаївна,
д-р пед. н., професор, професор кафедри
західних і східних мов та методики їх навчання,
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса*

РОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНОМУ ЖИТТІ СТУДЕНТІВ

Як відомо, студентський вік — це унікальний період в житті кожної людини. Це період масштабного розвитку моралі та естетичного відображення оточуючої дійсності, становлення та укріплення рис характеру, певних звичок та установок.

Студентський вік — це вік формування власних поглядів та відносин. Саме в цьому і виявляється самостійність студента. Прагнення до незалежності, однак, не виключає потреби у спілкуванні з дорослими. Така потреба пояснюється зростаючими проблемами самосвідомості і самовизначення. А, в свою чергу, рівень самосвідомості сприяє розвитку рівня вимог молоді до найближчого оточення та до самого себе. Людина стає більш критичною та самокритичною, починає ставити більш високі вимоги до морального складу дорослої людини та своїх однолітків. Студентський вік також є центральним періодом перетворення та становлення всієї системи ціннісних орієнтацій та мотивації. Наявність певних мотивів та інтересів, індивідуально-типологічних особливостей, спрямованості особистості, її самосвідомості сприяють більш успішному навчанню студентів. При цьому, безсумнівно, важлива активність людини, а також її прагнення, бажання та емоційний стан.

Діяльність студентського віку передбачає наявність та використання здібностей, що дозволяють успішно оволодіти знаннями та уміннями. Цьому

чудовому віку також притаманна залежність здатностей від розвитку психічних здібностей, зокрема, уваги, пам'яті, уяви та мислення.

При цьому необхідно відзначити, що не всі молоді люди успішно засвоюють програму навчання та виховання у ЗВО. В наявності такі факти, як несформованість у особистості готовності до навчання, прояв незалежності, особливо у разі необхідності, вміння довільно контролювати свою поведінку, чітко розподіляти свій робочий час та чергувати його з вільним.

Багато проблем студентів у першу чергу пов'язано з відсутністю у них навичок самостійної роботи, а саме невмінням конспектувати лекційний матеріал, працювати з літературними джерелами, аналізувати отриманий матеріал, чітко та логічно висловлювати свої думки. Все це свідчить про те, що у молодих людей зовсім відсутня так звана «звичка працювати». У зв'язку з цим викладачам необхідно спрямовувати студентську діяльність на якомога більш швидку адаптацію до самостійної роботи. Це передбачає розвиток пізнавальної діяльності студентів. Також треба дати зрозуміти студенту, щоб він спрямовував свою діяльність на оволодіння необхідними знаннями, навичками та вміннями, а не тільки на те, що необхідно успішно скласти іспити. Певна форма контролю над самостійною діяльністю студентів передбачає проведення семінарських, практичних та лабораторних занять. Написання доповідей, рефератів на різноманітну тематику, проведення конференцій та форумів, у яких студенти дуже часто залюбки беруть участь, дозволяють сучасній молоді розкрити свій творчий потенціал.

У розвитку активності сучасних студентів важливим є формування навичок розумової праці. Це на сьогоднішній день дуже актуально тому, що знання мають тенденцію застарівати незалежно від того, в якому обсязі їх було отримано. І для того щоб вирішити цю нагальну проблему, необхідно навчати студентів працювати з першоджерелами та набувати знання і, звичайно, оволодівати різноманітними прийомами самостійної роботи.

Активним студентам притаманні прояв глибокого інтересу до всього

нового, докладання зусиль для досягнення поставленої мети. Активність неможливо розглядати поза зв'язком з самостійністю студента як систематичною роботою з матеріалом на заняттях та у позааудиторний час. У самостійних діях тих, хто навчається, виявляються елементи активності і, навпаки, прояв активності націлює особистість на самостійність.

Самостійність є найбільш суттєвою ознакою особистості. Бути самостійним — це означає робити щось без сторонньої допомоги, без зовнішнього впливу та тиску оточуючих, за власною ініціативою.

Самостійну роботу можна розглядати як співпрацю викладача та студентів. Основою співпраці викладача та студентів є спілкування. «Спілкування, педагогічно грамотне формулювання комунікативних завдань дають змогу, – стверджує Л. В. Кондрашова, – організувати процес навчання за принципами педагогічної взаємодії, співробітництва і співтворчості, моделювати ситуацію суб'єкт-суб'єктних взаємин, перетворювати кожного студента із засобу в мету, з об'єкта в суб'єкт навчальної роботи» [1, с 305].

Спілкування на заняттях з педагогічних дисциплін є засобом взаємодії викладача і студентів у формулюванні цікавих пізнавальних завдань, у ході розв'язання яких усі учасники навчального процесу спільно думають, міркують, роблять висновки, обґрунтовують їх. У процесі спілкування кожен студент одержує змогу, з огляду на свої сили та здібності, здатність до навчання і підготовленість, долучатися до засвоєння педагогічного знання з акцентом на особистий досвід. Взаємодія в навчальному процесі сторін, які спілкуються, створює атмосферу психологічного комфорту, інтелектуального й емоційного звільнення студентів, умови для самовираження та самоутвердження професійного «Я».

Самостійна робота по суті є засобом організації пізнавальної діяльності тих, хто навчається. З точки зору П.І. Підкасистого, самостійна робота є, з одного боку, засобом контролю самостійної пізнавальної діяльності студентів, а з іншого боку, вона сприяє формуванню

найважливішої якості особистості — самостійності [2].

Як відомо, самостійна робота надає тим, хто навчається чудову нагоду планувати власну діяльність за власним розсудом, виявляти помилки, допущені студентами під час власних пізнавальних дій та коригувати їх.

Організація самостійної роботи вимагає від викладача наступних дій, а саме

- сформулювати тему;
- визначити її мету;
- обрати необхідну кількість студентів;
- продумати можливі варіанти проблем та питань, які необхідно дослідити у межах поставленої тематики (самі проблеми та питання висуваються, звичайно, за допомогою викладача, і це можуть бути навідні питання, а також ситуації, що сприяють визначенню проблем);
- створити доброзичливу атмосферу на заняттях, надавати кожному учаснику свободу вибору ролі та способів її виконання;
- розвивати емоційну атмосферу особистості через використання її можливостей і здатності взаємодіяти з іншими учасниками, відчуття успіху, що підвищує позитивну мотивацію навчання та стимулює тих, хто навчається до самостійної роботи;
- стимулювати самостійну роботу учасників, умінь планувати й нестандартно виконувати свою роботу;
- заохочувати бажання студентів брати участь у обговоренні нагальних проблем, впевнено висловлювати власну точку зору, уміти прислухатися до точки зору інших опонентів та робити належні висновки [3].

Суспільна діяльність також сприяє інтелектуальному розвитку студентів, розвиває їх організаційні здібності та індивідуальне самостійне вирішення проблем. Саме завдяки цьому студентам, особливо першокурсникам, необхідно бути більш активними, особливо у позаурочний час. Цей фактор допомагає їм розвивати свої комунікативні навички та завести багато знайомств. Також сучасна молодь має чудову нагоду

випробувати свої сили у різних сферах життєдіяльності, що допомагає розширити їх світогляд, краще пізнати себе та підвищити мотивацію у навчанні.

Результативність взаємодії сторін, які спілкуються, залежить від низки чинників:

- чіткість формулювання комунікативних завдань, спроектованих у ході педагогічної підготовки;
- активність та інтенсивність спілкування сторін, які взаємодіють;
- обсяг і різноманітність видів спілкування;
- психологічний комфорт, що стимулює потребу особистості в професійному саморозкритті й самовираженні;
- співробітництво і співтворчість у ході розв'язання навчальних завдань;
- взаємозв'язок і взаємозумовленість структурних компонентів педагогічної взаємодії в системі взаємин «викладач – студенти».

Таким чином, правильна організація самостійної роботи студентів сприяє набуттю та отриманню студентами більш глибоких та міцних знань з різних дисциплін. Також завдяки самостійній роботі у студентів з'являється «звичка працювати», а виконання різноманітних форм та засобів роботи на заняттях з іноземної мови сприяють розвитку пізнавальних та творчих здібностей у студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кондрашова, Л. В. Высшая педагогическая школа и Болонский процесс: реалии и перспективы / Л. В. Кондрашова. – Кривой Рог : КГПУ, 2007. – 474 с.
2. Пидкасистый, П. И. Самостоятельная деятельность учащихся: Дидактический анализ процесса и структуры воспроизведения и творчества / П. И. Пидкасистый. – М. : Педагогика, 1972. – 183 с.
3. Поташник, М. М. Педагогічні ситуації / М.М. Поташник, Б.З. Вульф. – М. : Педагогіка, 1983. – 144 с.